

Ümumi məlumat	Fənnin adı, kodu və kreditlərin sayı	HIST 203 Qədim Şərq tarixi, 6 AKTS
	Departament	Tarix və Arxeologiya departamenti
	Proqram (bakalavr, magistr)	Bakalavr
	Tədris semestri	2026/2027-cü tədris ilinin payız semestri
	Fənni tədris edən müəllim (lər)	Orxan Zamanov
	E-mail:	orkhan.zamanov@khazar.org
	Telefon:	
	Mühazirə otağı/Cədvəl	II və IV günlər 10:40-12:10, 12:20-13:50 və Muzeydə ekskurs dərslər
	Məsləhət saatları	Müəllimin təyin etdiyi vaxtda
Prerekvizitlər	Yoxdur	
Tədris dili	Azərbaycan dili	
Fənnin növü (məcburi, seçmə)	Məcburi	
Dərslilər və əlavə ədəbiyyat	A. Əsas: 1. Mühazirə mətnləri* 2. Yusif Yusifov. Qədim Şərq Tarixi. Bakı, 1993, 2007. 3. Samuel Kramer. Tarix Şumerlərdən başlanır. Bakı, 2009. 4. Solmaz Qaşqay. Ön Asiyada miqrasiya proseslərinə dair. Bakı, 2009. 5. Beynəlxalq münasibətlər tarixi (qədim dövr və orta əsrlər). L.Z.Qarayeva, Ş.T.Nuruzadə, Z.E.Məlikova. Bakı, 2018, 488 s. 18-95 səh. 6. Yaponiya tarixi. D.Ş.Davudov. dərs vəsaiti. I hissə. Bakı, 2014, 568 s. 3-19 səh. B. Əlavə: 7. Месопотамия. Стивен Бертман. Москва, 2007. 8. Tofiq Mustafazadə. Ümumi tarix. I kitab, Bakı, 2009, s.43-149. 9. McIntosh, Jane R. Ancient Mesopotamia: new perspectives. Santa Barbara.2005. 10. Хрестоматия по истории Древнего Востока. Ч. 1, Москва, 1980 стр.3-16, 151-178. 11. Bilqamış dastanı. Bakı, 1999. 12. Marcella Frangipane. Yakınoğu'da Devletin Doğuşu. İstanbul, 2002. 13. Cəlil Nağıyev. Qədim Şərq ədəbiyyatı tarixi. Bakı, 2004. 14. Tərhan Novruzov. Qədim Şərq ədəbiyyatı. I hissə, Bakı, 2007. 15. Qədim Dünya mədəniyyəti. İ.Hüseynov, N.Əfəndiyeva. Bakı, 2009 s.19-174. 16. Сравнительное изучение цивилизаций: Хрестоматия. Москва, 1999, стр. 556 * Mühazirə mətnləri История Древнего Востока. (Под. ред. В.И. Кузищина, Москва, 1979, 1988, 2005.), История человечества, том 2. (III тысячелетие до н.э. - VII век до н.э. ЮНЕСКО, Магистр-пресс, Москва, 2003.), Van de Mieroop, Marc. A History of the Ancient Near East ca.3000-323 BC. (Padstow, Cornwall. 2007.), Всемирная история. Новый взгляд / Клайв Понтинг; (пер. с англ. М.: АСТ: Астрель, 2010) və Eski Mezopotamya ve Mısır Tarihi. (Editör: Prof. Dr. Kemalettin Köroğlu. Eskişehir, Anadolu Yayınları, 2015) kitablarının bazasında	

	hazırlanılır. Mövzu üzrə əlavə ədəbiyyat dərsləri zamanı tövsiyyə olunacaq.		
Kursun təsviri və məqsədləri	“Qədim Şərq tarixi” başlıca universitet kurslarından biri olan “Qədim Dünya tarixi”nin ayrılmaz tərkib hissəsidir. Fənnin əsasını ilk dövlətlərin yaranması, yüksəlişi və tənəzzülü tarixi təşkil edir. Məhz dövlətçilik fonunda Qədim Şərqin cəmiyyətləri, mədəniyyəti və irsi tədris olunur. “Qədim Şərq tarixi” fənni Şərq ölkələrinin siyasi-hərbi və ictimai-iqtisadi məsələlərinin, mədəni və etnik durumun səciyyəsi baxımından tarixi, ümumi, yerli və regional cəhətdən bu ölkələr barədə təsəvvür yaradır. Həmçinin Qədim Şərq mədəniyyətinin Qərb sivilizasiyasına təsiri problemi və ümumşərq tarixi çərçivəsində tarixi Azərbaycanın yeri məsələsinə aydınlıq gətirməyə imkan verir.		
Tədrisin (öyrənmənin) nəticələri	Fənnin ümumi tədrisi prosesində tələbələrə: • Qədim Şərq tarixi haqqında ümumi məlumat; • Qədim Şərq tarixinin bəşəriyyət tarixinin başlanğıcı olması; • Qədim Şərq ölkələrinin dövlətçiliyi, təsərrüfatı, mədəniyyəti və siyasəti; • Qədim Şərq mədəniyyətinin çoxcəhətli inkişafı və onun dünya mədəniyyətinə təsiri və təkan verməsi. • Qədim Şərq ilə tarixi Azərbaycanın əlaqələri. • Şərq sivilizasiyasının yaranması və onun Qərb mədəniyyətinin meydana çıxmasındakı rolu ilə bağlı biliklər formalaşacaqdır.		
Tədris metodları	Mühazirə	X	
	Qrup müzakirəsi	X	
	Praktiki tapşırıqlar	X	
	Praktiki məsələnin təhlili	X	
	Digər	X	
Qiymətləndirmə	Komponentləri	Tarix/son müddət	Faiz (%), bal
	Aralıq imtahanı	Noyabr	35 bal
	Aktivlik/Yazılı seminar	Semestr ərzində	4 bal
	Yoxlama yazı işi (əyani quiz)	Oktyabr ayının ilk həftəsi Dekabr ayının ilk həftəsi	8 bal (4+4)
	Layihə/Prezentasiya	Noyabr	4 bal
	Məqalə/Yazı işi	Əlavə olunacaq	4 bal
	Final imtahanı	Yanvar	45 bal
	Yekun		100 bal
Qaydalar (Tədris siyasəti və davranış)	Aktivlik Tam aktivlik balı dərslərdə, diskussiyalarda, prezentasiyalarda və elmi seminarlarda fəal iştirak edən tələbələrə verilir. Xəzər Universitetinin iştirakçısı olduğu layihədə aktiv fəaliyyət aktivlikdə nəzərə alınır. Davamiyyət Tələbələrin bütün dərslərdə iştirakı vacibdir. Tələbə müəyyən üzürlü səbəblərdən (xəstəlik, ailə vəziyyəti və s.) dərslərdə iştirak edə bilmirsə, o zaman bu haqda fakültə dekanlığına məlumat təqdim etməlidir. Fənn üzrə ümumi dərslərinin 25 faizindən çoxunda iştirak etməyən tələbə imtahana buraxılmır.		

Dərsə gecikmə

Dərsə 10 dəqiqədən artıq gecikən tələbəyə qayıb yazılır. Buna baxmayaraq, tələbə dərstdə iştirak edə bilər.

Yoxlama yazı işi

Yoxlama işində iştirak etməyən tələbə qeyri-müvəffəq qiymət alır. Əgər tələbə üzürlü səbəbdən yoxlama işində iştirak edə bilməmiş və bu haqda dekanlığa məlumat vermişsə, o zaman həmin tələbə yoxlama işini növbəti həftə yazı bilər. Kurs boyu bir yoxlama yazı keçirilməsi nəzərdə tutulur.

Lahiyyə/Prezentasiya

Qədim Şərq tarixi ilə bağlı xüsusi təqdimat hazırlanması və ya Xəzər Universitetinin iştirak etdiyi layihədə aktiv fəaliyyət, eləcə də, fənn müəlliminin tərəfdaş olduğu elmi layihədə iştirak müvafiq bölmə üzrə tam bal təmin edir.

Yazı işi/məqalə

Qədim Şərq tarixi ilə bağlı seçmə mövzu ətrafında müstəqil elmi-kütləvi xarakterli məqalənin hazırlanmasındakı üstün bacarığına görə tam bal alır.

Qeyd: Plagiat halları qəti qadağandır! Sərbəst işlə əlaqədar bütün tapşırıqların qısa təsviri, təqdim olunma şərtləri, vaxtı və qiymətləndirmə üsulu dəqiq göstərilir.

Yazı işi/məqalənin təhvil verilmə tarixi müəllim tərəfindən elan ediləcək. Mövzular sillabusda qeyd edilib.

Prezentasiya və məqalələrin tərtibi qaydaları

Qədim Şərq tarixi ilə bağlı seçmə mövzu ətrafında müstəqil elmi-kütləvi xarakterli məqalənin hazırlanması zamanı aşağıdakılara diqqət yetirilməlidir:

- Məqalə (Təqdimatlar) mövzusu müəllim tərəfindən hazır plan ilə təqdim olunur (Əlavə N1). Tələbə mövzunun mahiyyətinə uyğun müstəqil ad seçməkdə sərbəstdir.

- Plagiat halları qəti qadağandır!

- Məqalə 12 şrift, TNR və 1 interval ilə tərtib olunmalıdır.

- Mütləq elektron nüsxə və illustrativ materiallar slayd şəklində müvafiq proqram təminatında yığılmalıdır.

- Məqalədə ən azı 8 şəkil və təqdimatda isə 5 slayd ola bilər.

- Məqalənin və ya Təqdimatın mətni çap edilərək təqdim olunmalı, slayd və elektron formatda olan nüsxə isə müəllimin elektron poçt ünvanına göndərilməlidir.

- Məqalə (Təqdimat) 6 bal ilə qiymətləndirilir. Məqalənin hazırlıq qovluğuna slayd şəkilli təqdimat əlavə olunsun və yüksək səviyyədə hazırlıq nümayiş etdirən tələbələr tam balı ala biləcəklər.

- Məqalə (Təqdimat) AAK-nın və ya rəsmi qəbul olunmuş istinadlanma ilə müşayiət olunmalı, istifadə olunmuş mənbə və qaynaqlar dərslər vaxtı auditoriyada nümayiş olunmalıdır.

- Hər bir tələbə fərdi şəkildə məqalə tərtib etməlidir. Məqalə başlığı və tərtib qaydaları Xəzər Universitetinin elmi jurnallarından olduğu kimi həyata keçirilməlidir və 5 A4 vərəqindən artıq olmamalıdır.

Şəkil və cədvəllər məqalənin sonunda verilməlidir.

Təqdimatların ilk slaydına mövzunun adı verilməli və tələbənin adı, soyadı, ixtisası yazılmalıdır. Təqdimatın genişlənməsindən əvvəl - ____*.ppt, tələbənin ingilis şrifti ilə adı və təvəllüdü yazılmalıdır. Təqdimatdakı yazılar 12 şrift, TNR və 1 interval ilə tərtib olunmalıdır. Mütləq elektron nüsxə və

illustrativ materiallar slayd şəklində müvafiq proqram təminatında yığılmalıdır. Minimum 8 şəkil və 5 slayd ola bilər. Təqdimatın mətni çap edilərək təqdim olunmalı, slayd isə müəllimin elektron poçt ünvanına göndərilməlidir. Təqdimata yüksək səviyyədə hazır olan tələbələr müvafiq tam balı ala bilər.

Qədim Şərq tarixi fəninindən məşğələ (seminar) ilə bağlı qeydlər.

- 1) Yuxarıdakı proqramdakı mövzulara kurs boyu şifahi cavab verilməli və tövsiyə olunmuş yerli və xarici dildə olan ədəbiyyatlardan istifadə olunmalıdır. Tələbə məşğələ zamanı mövzunu aydın izah etməli, sual-cavabda fəal olmalı və faydalandığı mənbələri əsaslandırmalıdır.
- 2) Dərs zamanı müxtəlif ədəbiyyatlardan istifadə etməsini təsdiqləyən qeydlər, mənbənin sürəti və ya kitabxanadakı inventarlaşma məlumatları olan seminar dəftəri olmalıdır.
- 3) Məşğələ zamanı fəal olan tələbələr aktivlik balı ilə qiymətləndirirlər. Aktivlik 15 baldır və hər dərs hazır olan tələbə sonda ən yüksək balı ala bilər.

İmtahanlar.

Aralıq imtahanı (imtahanın keçirilməsi forması -yazılı, test və açıq suallar)
Mövzular: Giriş, Qədim Misir və Qədim İkiçayarası).

Final imtahanı (imtahanın keçirilməsi forması -yazılı, test və açıq suallar)
Mövzular: (Qədim Anadolu və Qafqaz, Qədim Ön Asiya, Qədim İran və Türkünstan, Qədim Hindistan və Çin).

Aralıq və yekun imtahanının mövzuları tələbələrə imtahandan əvvəl verilir.

Aralıq imtahanının sualları yekun imtahanında təkrarlanmır.

İmtahan qaydalarının pozuntuları.

Aralıq və yekun imtahanları vaxtı tələbə tərəfindən imtahanın gedişinin pozulması, imtahanda istifadəsinə yol verilməyən əlavə vəsaitlərdən (kitab, konspekt-dəftər, mövzunun yazıldığı vərəq, telefon, diktofon, mikrodinləyici qurğu və s.) istifadə edilməsi və köçürmə qadağandır. Bu qaydaya əməl etməyən tələbə imtahan zalından çıxarılır, onun imtahan işi ləğv olunur və tələbə 0 (sıfır) qiymətlə imtahandan kənarlaşdırılır.

Fənni bitirmək qaydası.

Universitetin qaydalarına uyğun olaraq kursu bitirmək üçün ümumi müvəffəqiyyət faizi 60 və daha çox hesab edilir. Kəsiri olan tələbə bu fənni növbəti semestr və ya növbəti il təkrarən götürə bilər.

Tələbənin davranış qaydaları.

Dərs zamanı dərs prosesini pozmaq və qeyri-etik hərəkətlər etmək, yersiz və icazəsiz müzakirələr aparmaq, mobil telefondan, dinləyici qurğu və radiodan istifadə etmək, həmin dərsə aid olmayan digər fəaliyyətlə (kitab oxumaq, yazmaq, şəkil çəkmək və s.) məşğul olmaq qadağandır.

Cədvəl (dəyişdirilə bilər)

Həftə	Tarix	Fənnin mövzuları	Dərslik/ Tapşırıqlar
1.	1 15.09.26 17.09.26	Mövzu 1. Giriş — Qədim Şərq tarixi fənninin proqramı, mövzusu, predmeti və vəzifələri. Sivilizasiya anlayışı, mahiyyəti və yaranma xüsusiyyəti. Qədim Şərqin araşdırılması tarixi, öyrənilmə səbəbləri və elmi-nəzəri məktəblər. Mövzu 2. Qədim Şərq — Qədim Şərq sivilizasiyasının meydana	A 1,2; B 7,8 A 1,2,4; B 7,8,11

		çıxması, coğrafi-xronoloji çərçivəsi və nailiyyətləri. Qədim Şərq ölkələrinin təbii-coğrafi şəraiti. Qədim Şərq xalqlarının və ölkələrinin tarixi inkişaf xüsusiyyətləri.	
2.	2 22.09.26 24.09.26	Mövzu 3. Seminar 1 - <i>Qədim Şərqin araşdırılması tarixində arxeoloji tədqiqatların rolu və xüsusiyyəti</i> . Mövzu 4. Seminar 2 - <i>Qədim Şərq ölkələrinin və sivilizasiyalarının coğrafiyasının başlıca cəhətləri (sivilizasiya mərkəzləri/özəyləri və ətraf qonşuları/ucqar kənarları – periferiyaları)</i>	A 2,4; B 7,9 A 1,2; B 7,9
3.	3 29.09.26 01.10.26	Mövzu 5. E.ə. X-V minilliklərdə Dünya Qədim Şərq sivilizasiyalarının yaranmasına qədərki dövrdə. İnsanların Yer üzünə yayılmasının son mərhələsi. İqlimin isinməsi və ekoloji mühitin dəyişməsi. Ən qədim Misir (Nil vadisi), Aralıq dənizi hövzəsi, Kiçik Asiya yarımadası, İkiçayarası (Mesopotamiya ovalığı), Zaqros dağları və İran yaylası, Hindistan (Hind çayı vadisi), Çin (Xuanxe çayı vadisi), Cənubi Qafqaz (Kür və Araz çayları vadisi, Urmiya gölü hövzəsi) və Cənubi Türkiyə (Mərkəzi Asiyanın cənubu, Amudərya və Sırdərya çayları vadiləri) ölkələrinin mədəni-tarixi inkişafı. Mövzu 6. Qədim Şərqin tarixi-mədəni coğrafiyasının və mədəni-tarixi birliyinin təşəkkülü. Qədim Misirin, İkiçayarasının, Kiçik Asiya yarımadasının (Anadolu), Qafqaz bölgəsinin, Şərqi Aralıq dənizi bölgəsinin (Ön Asiya) və bütünlükdə Cənub-Qərbi Asiyanın, eləcə də, Cənubi, Mərkəzi və Şərqi Asiyanın tarixi coğrafiyası, əhalisinin etnik tərkibi və dil məsələləri, təsərrüfatı, öyrənilməsi tarixi, mənbə korpusu və tarixşünaslığı.	A 1,2; B 7,9 A 2; B 7
4.	4 06.10.26 08.10.26	Mövzu 7. E.ə. IV minilliyin əvvəllərində erkən Qədim Şərq və onun mədəni-tarixi inkişafı. Misir e.ə. IV minillikdə Nəqadə (Naqada I,II,III) mədəniyyəti zamanında (Amrat dövrü). Qədim İkiçayarası e.ə. IV minillikdə erkən Şumer mədəniyyəti və proto şəhərlər zamanında (Uruk mədəniyyəti və ekspansiyası dövrü). Cənubi İran yaylasında e.ə. IV minilliykdə Elam sivilizasiyasının təşəkkülü. Hindistanda erkən Harappa mədəniyyətinə keçid dövrü (e.ə. VI-IV minilliklər). Xuanxe çayının orta axarında Yanşao neolit mədəniyyətinin təşəkkülü və inkişafı (e.ə.V-IVminilliklər). Mövzu 8. E.ə. IV minilliyin ortaları və sonlarında Qədim Şərq sivilizasiyasının təşəkkülü dövründə dünya və onun mədəniyyəti. Misir e.ə. IV minillikdə Nəqadə (Naqada I,II,III) mədəniyyəti zamanında (Qerzey (Gerzey) dövrü və Sülalələrə qədərki dövr). Qədim İkiçayarası e.ə. IV minillikdə erkən Şumer mədəniyyəti və proto şəhərlər zamanında (Cəmdət-Nərs mədəniyyəti). Elam sivilizasiyasının təşəkkülü və yaranması (Suz mədəniyyəti). Hindistanda erkən Harappa mədəniyyəti dövrü (e.ə. IV-III minilliklər). Qədim Çində Xuanxe çayının orta axarında Yanşao neolit mədəniyyətinin inkişafı və tənəzzülü (e.ə. IV minillik).	A 1,2; B 15 A 2; B 12,13,14
5.	5 13.10.26 15.10.26	Mövzu 9. E.ə. III minilliyin başlanğıcında qabaqcıl sivilizasiya mərkəzləri və onların qonşuları (periferiyaları). Şimali Afrikada (Nil vadisində), Mesopotamiya ovalığında (Dəclə və Fərat çayları vadisində), İran yaylasının cənubunda (Kerxa və Karun çayları vadisində), Cənubi Asiyada (Hind çayı vadisində) və Şərqi Asiyada (Xuanxe çayı vadisində) yetkin sivilizasiyaya və sinifli cəmiyyətə keçidin başlanması, Qədim Misir, İkiçayarası və Elam sivilizasiyalarının meydana çıxması. Mövzu 10. E.ə. III minilliyin ortalarında Misirdə Erkən və Qədim sülalələr dövrü —ilk sülalələr və dövlətçiliyin təşəkkülü, e.ə. III minillikdə fironluq institutunun formalaşması. Qədim İkiçayarası e.ə. III	A 2,3,4; B 5,7,8 A 1,2,3; B 5,7

		minillikdə — Şumer şəhər-dövlətləri və ilk sülalələr (Erkən sülalələr dövrü), mixi yazının təşəkkülü və yayılması. Cənub-Qərbi Asiyada sivilizasiyanın yüksəlişi, qədim Suriya və Fələstində erkən sinifli cəmiyyətin və şəhərlərin yaranması, Elam çarlığının daxili və xarici siyasəti, Zaqros ətrafı xalqlarda mədəniyyətin inkişafı. Qədim Türkünstan (Mərkəzi Asiya, Turan ovalığı bölgəsi) e.ə. III minilliklərdə erkən sinifli cəmiyyətlərin və proto-şəhərlərin təşəkkülü dövründə. Hind çayı vadisinin proto şəhər mədəniyyəti erkən Harappa mədəniyyəti dövründə. Şərqi Asiyada erkən sinifli cəmiyyətin inkişafı.	
6.	6 20.10.26 22.10.26	Mövzu 11. E.ə. III minilliyin sonlarında Nil vadisində (Qədim Misir), İkiçayarasında (Şumer) və Cənubi İran yaylasında (Elam) sivilizasiyanın çiçəklənməsi, erkən səltənətlərin yaranması, erkən şəhər şəbəkəsinin genişlənməsi. Asiyanın və Avropanın digər bölgələrində mədəni proseslərin və erkən sinifli cəmiyyətlərin təşəkkülü. Qədim Misirdə Orta sülalələr dövrü, İkiçayarasında Akkad çarlığı (səltənəti), kuti istilasısı və III Ur Şumer sülaləsi dövrü. Cənubi Asiyada Hind sivilizasiyasının çiçəklənməsi (İnkişafetmiş Harappa mədəniyyəti dövrü). Kiçik Asiyada və Qafqazda tunc dövrü mədəniyyətlərinin inkişafı. Qədim Türkünstan (Turan), xalqların təsərrüfatı və etnik tərkibi: Qərbi və Şərqi Türkünstan anlayışları. Mövzu 12. Seminar 3- <i>Qədim Şərq ölkələrinin və sivilizasiyalarının e.ə.V-III minilliklər üçün mədəniyyətlərinin başlıca cəhətləri (Qədim Misir mədəniyyətinin əsas istiqamətləri — yazı, onun yaranması və ədəbiyyat nümunələri, mənəvi mədəniyyət və din, maddi mədəniyyət, erkən elmi biliklərin toplanması və texniki nailiyyətlər; ehramlar. Qədim İkiçayarasının mədəniyyətinin əsas xüsusiyyətləri — yazı və onun yaranması; bədii ədəbiyyat və elmi biliklər; maddi mədəniyyət və zikkuratlar; erkən hüquq və qədim diplomatiya; mənəvi mədəniyyət və dini inanclar; Şumer mifologiyası və dastanları.)</i>	A 2,4; B 15 A 2; B 7,15
7.	7 27.10.26 29.10.26	YOXLAMA İŞİ (Mövzu dərslər zamanı təklif olunacaq) ARALIQ İMTAHANI — 1–12-ci mövzular.	
8.	8 03.11.26 05.11.26	Mövzu 13. E.ə. II minilliyin əvvəllərində Qədim Şərq sivilizasiyalarında iqtisadi-ictimai, siyasi-hərbi və mədəni-texnoloji inkişaf. Şimali Afrika və Avrasiya e.ə. 2000-ci illərin başlanğıcında. Qlobal miqrasiyaların genişlənməsi və izolyasiyaların inkişafının özünəxas xarakter alması. Babil və Aşşur şəhərlərinin meydana gəlməsi və yüksəlişi. Mövzu 14. Misir Yeni sülalələr dövründə — yeni yüksəliş, xarici və daxili siyasət, e.ə. II minillikdə iqtisadi və mədəni durum, dini-siyasi islahatlar və diplomatiya. Qədim İkiçayarası e.ə. II minillikdə — Babilistanın yüksəlişi (Qədim Babil səltənəti və Orta Babil padşahlığı) və siyasi-hərbi mübarizə. Şumer şəhər-dövlətlərin beynəlxalq vəziyyəti. Hetlərin yürüşü və Kassı (Kaşşu) istilasısı. Mittaniya və qədim Assuriyanın yüksəlişi. Assuriya orta səltənət dövründə. Finikiya və Şərqi Aralıq dənizi e.ə. II minillikdə. E.ə. II minillikdə Suriya şəhər-dövlətləri. Anadolu (Kiçik Asiya) və Cənubi Qafqaz e.ə. II minillikdə — hatlar və hetlər, Qafqaz xalqlarının etnik tərkibi məsələsi. Het çarlığı və Cənub-Qərbi Asiyada beynəlxalq münasibətlər. Qədim Hindistan, Hind-Çin yarımadası və Cənub-Şərqi Asiyada erkən dövlətçilik və ictimai-siyasi inkişaf. Hind sivilizasiyasının tənəzzülü. Qədim Çin, Koreya və	A 2; B 12,13,14

		Yaponiya erkən səltənətlər və sülalələr dövründə. Çində Sya, Şan-İn, Çjou dövrləri.	
9.	9 10.11.26 12.11.26	Mövzu 15. E.ə. II minilliyin ortalarında Qədim Şərq sivilizasiyasının iqtisadi, ictimai, siyasi, hərbi-strateji, mədəni və texniki inkişaf səviyyəsinin yüksəlməsi. Mövzu 16. Qədim Misir səltənətinin təşəkkülü, geniş işğalçılıq siyasəti və mədəni inkişaf. Cənub-Qərbi Asiyada qədim imperiyaların formalaşması və geosiyasi qarşılıqlı əlaqələrinin kəskinləşməsi. Cənubi Asiyaya arilərin yürüşləri (köçü). Qədim Çində Şan-İn dövrü mədəniyyətinin çiçəklənməsi.	A 1,2,4; B 7,14,15
10.	10 17.11.26 19.11.26	Mövzu 17. E.ə. II minilliyin sonlarında Qədim Şərq sivilizasiyasının dövlətçilik ənənələri, səltənətlərin daxili və xarici siyasəti, ölkələrin iqtisadi, ictimai və mədəniyyətinin inkişafı. Cənub-Qərbi Asiya və Şərqi Aralıq dənizi hövzəsində tunc dövrü sivilizasiyalarının böhranı və tənəzzülü (“Tunc dövrünün süqutu”) Mövzu 18 Yeni Misir sülaləsinin tənəzzülü. Qədim İkiçayarası e.ə. II minilliyin sonunda Kassı sülaləsinin tənəzzülü və Babilistanın siyasi çöküş dövrünün başlanması. Mittaniya səltənətinin süqutu. Elam çarlığının yeni yüksəlişi. Şərqi Aralıq dənizi hövzəsində “Dəniz xalqları”nın ekspansiyası, köçləri və yürüşləri. Het çarlığının və Suriya şəhər dövlətlərinin süqutu, “Dəniz xalqları”, filistimlilər, yəhudi və digər sami tayfalarının Ön Asiyaya köçü. Qədim Hindistanda arilərin məskunlaşması və “Veda” dövrünün başlanması. Qədim Çində Çjou dövrünün başlanması.	A/B bax: mövzu 15-ə A/B bax: mövzu 17-yə
11.	11 24.11.26 26.11.26	Mövzu 19. E.ə. I minilliyin əvvəllərində Qədim Şərq sivilizasiyasının dövlətçilik ənənələrinin bərpası, yeni səltənətlərin təşəkkülü, onların daxili və xarici siyasəti, ölkələrin iqtisadi, ictimai və mədəniyyətinin inkişafının xarakterinin dəmirin kəşfi və tətbiqi nəticəsində dəyişməsi. Cənub-Qərbi Asiya və Şərqi Aralıq dənizi hövzəsində erkən dəmir dövrünün başlanması. Mövzu 20. Misir Son sülalələr dövründə. İkiçayarası e.ə. I minilliyin başlanğıcında yeni hərbi-siyasi və beynəlxalq vəziyyətdə. Assuriya imperiyasının hegemoniyası (Yeni Aşşur dövrü) və hərbi siyasəti. Elam səltənətinin tənəzzülü. E.ə. I minilliklərdə — saklar, skiflər (aşquz/işkuz), massagetlər tayfaları və Qədim Şərq. Qərbi və Şərqi Türkiyənin etno-mədəni birliyinin formalaşması. Kimmer-Skif və Friqiyalıların yürüşləri, Cənub-Qərbi Asiyada yeni dövlətlərin yaranması: Lidiya, Frigiya, Urartu Manna, İsrail, İudeya və Midiya. Babil və Midiyanın yüksəlişi. Qədim Hindistanda brahmanizm; ictimai-sinfi quruluş və Qanq çayı vadisində dövlətlərin təşəkkülü. Hind-Çin yarımadasında erkən dövlətçilik.	A 2,4; B 5,12,13,14 A 1,2; B 14,15
12.	12 01.12.26 03.12.26	Mövzu 21. E.ə. I minilliyin ortalarında Qədim Şərq sivilizasiyasının inkişafının zəifləməsi və Antik sivilizasiya ilə münasibətlər. Assuriyanın süqutu, yeni siyasi-hərbi nizam və fars istilas. Avrasiya çöllərində köçəri imperiyalar dövrünün başlanması. Mövzu 22. Misir Son sülalələr dövründə — tənəzzül və suverenliyin itirilməsi, Assuriya və Əhəməni istilaları. Assuriya imperiyasının zəifləməsi və süqutu, Yeni Babilistan səltənətinin və Midiyanın hərbi-siyasi uğurları. Əhəməni dövlətinin yüksəlişi və süqutu. Əhəmənilər (Haxamanişilər) imperiyasının daxili və xarici siyasəti, qonşuları: Baktriya və Soqdiya, Yunan şəhər dövlətləri (polisləri) və Liviya-Nubiya tayfaları. Finikiya şəhər dövlətlərinin, İsrail və İudeya çarlıqlarının tənəzzülü, peyğəmbərlik hərəkatı, Assuriya və Əhəməni	A/B bax: mövzu 21-ə A/B bax: mövzu 21-ə

		dövlətləri tərəfindən işğalı. Qədim Hindistanda “Budda” dövrü. Qədim Hindistan Əhəməni və Makedoniya işğalları dövründə — Mauriya səltənəti, buddizmin yaranması və yayılması. Vyetnamda erkən dövlətçiliyin təşəkkülü: Vyet dövləti. Mon-Kxmer və İndoneziyada erkən sinifli cəmiyyətlər. Çinin birləşdirilməsi: Sin sülaləsi və islahatlar, beynəlxalq vəziyyət və hərbi səfərlər. Hun dövləti ilə mübarizə. Koreya yarımadasında və Yaponiya adalarında erkən dövlətçilik. Çində Xan sülaləsinin hakimiyyəti. Çinin qüdrətinin artması və işğalçı yürüşlər. Erkən Koreya dövlətləri: Çoson, Koqurye, Pekçe və Silla. Yapon adalarında erkən tayfa ittifaqları. Yamato dövlətinin təşəkkülü və sintoizmdən buddizmə keçid məsələsi.	
13.	13 08.12.26 10.12.26	Mövzu 23. Seminar 4 - <i>Qədim Şərq ölkələrinin və sivilizasiyalarının e.ə.II-I minilliklərdə mədəniyyətinin inkişaf xüsusiyyətləri və regional rəngarəngliyin mahiyyəti (Qədim Misir, İkiçayarası, Qədim Anadolu, Qafqaz və İran xalqları, Qədim Türkünstan, Qədim Hindistan və qonşu ölkələr, Qədim Çin, Koreya və Yaponiyanın mənəvi və maddi mədəniyyətinin oxşar və fərqli cəhətləri)</i> Mövzu 24. Finikiya mədəniyyəti və əlifba. Əhəməni dövrü mədəniyyəti, din və mifologiya (atəşpərəstlik və zərdüştlük). Qədim Misir mədəniyyətinin qonşu xalqlara təsiri. Şumer mədəniyyətinin mədəni təsiri və irsi. Türkünstanın mədəniyyəti və “Böyük İpək yolu”nun mədəniyyətin yayılmasında rolu. Qədim Anadolu mədəniyyəti və ilk pullar.	A 2; B 12,13,14 A 1,2,6; B 14,15
14.	14 15.12.26 17.12.26	Mövzu 25. Qədim Hindistan, Hind-Çin yarımadası və Cənub-Şərqi Asiyanın mədəniyyəti — yazı və ədəbiyyat; dini etiqad və kastalar; təsviri incəsənət, memarlıq və heykəltəraşlıq; elmi biliklər; dünya irsində yeri; memarlıq və bədii sənət; elmi nailiyyətlər. Qədim Çin, Koreya və Yaponiyanın mədəniyyəti — əsatir və dini inanclar; yazı və hesab; fəlsəfə və ədəbiyyat; konfusiçilik; incəsənət və memarlıq; Böyük Çin səddi. Mövzu 26. <i>Qədim Şərq tarixi üzrə seçmə mövzuların təqdimatı</i>	A/B bax: mövzu 25-ə A/B bax: mövzu 25-ə
15.	15 22.12.26 24.12.26	Mövzu 27. YOXLAMA İŞİ (Mövzu dərs zamanı təklif olunacaq) və Qədim Şərq sivilizasiyası haqqında yazı işinin təqdimatı Mövzu 28. və Qədim Şərq sivilizasiyası haqqında yazı işinin təqdimatı YOXLAMA İŞİ (Mövzu dərs zamanı təklif olunacaq)	A 2,6; B 12,13,14
16.	16 29.12.26	Məsləhət saati	
17.		FİNAL İMTAHANI — 13–28-ci mövzular.	

Əlavə N1 (Qədim Şərq tarixi fəninindən təqdimat və məqalələrin mövzuları)

- 1) Mixi yazı (yaranması, yayılması və araşdırılması tarixi)
- 2) Heroqlif (yaranması, yayılması və araşdırılması tarixi)
- 3) Qədim Şərqn yazı və şəhər mədəniyyəti olan sivilizasiyaları
- 4) Şumer: etimoloji və terminoloji baxımdan (dili, yazısı, mədəniyyəti, incəsənəti, xalqı və ölkəsi)
- 5) Babil; Babilistan ölkə və dövlət kimi
- 6) I və II Babil\Babilistan çarlıqları
- 7) Babilistan-Assuriya mədəniyyəti

- 8) Babil dili, yazısı və şəhəri
- 9) Aşşur şəhəri (meydana çıxma və tədqiq tarixi)
- 10) Assur\Assuriya çarlığı (siyasi-hərbi və sosial-mədəni inkişafı)
- 11) Hett\Het dili, çarlığı və xalqı (tarixi, ictimai və siyasi yeri)
- 12) Böğazgöy\Boğazköy abidəsi, arxivi və qazıntısı (tarixi-arxeoloji və tarixşünaslıq baxımından)
- 13) Hattuşaş\Hattusa\Hattusas (Dünyanın maddi mədəni irsi kimi)
- 14) Mittaniya\Mitanniya\Mittani\Mitanni çarlığı (siyasi-hərbi və sosial-mədəni inkişafı)
- 15) “Dəniz xalqları” (tarixi və siyasi fenomen kimi)
- 16) “Heyvani üslub” (tarixi və mədəni fenomen kimi)
- 17) Hatt\Hatti ölkəsi, dili, mədəniyyəti və incəsənəti
- 18) Koloniyalar: Antik\Qədim koloniyalar (erkən və yeni kolonializmin fərqli və oxşar cəhətləri)
- 19) Elam: ölkə, dil və xalq (tarixi, ictimai və siyasi yeri)
- 20) Sami\Semit xalqları və tayfaları (tarixi, ictimai və siyasi yeri)
- 21) Zikkurat (memari və tarixi mahiyyəti, yayılma coğrafiyası və analogiyaları)
- 22) Qədim İran və İraq (siyasi-hərbi və sosial-mədəni fərqlər və bənzərliklər)
- 23) Qədim Ərəbistan
- 24) İran: ölkə, dil və mədəniyyət
- 25) Qədim Koreya (coğrafi şərait, yarımada və ölkə)
- 26) Sfinks (dini və memari xüsusiyyəti, unikal maddi-mədəni irs)
- 27) Qədim Fələstin (Fələstin: ölkə, əhali və dil)
- 28) Qədim Suriya (ölkə və tarixi inkişaf)
- 29) Hürri: xalq, dil və mədəniyyət
- 30) Qədim Hindistan (Hindistan: yarımada, ölkə, mədəniyyət və din)
- 31) Qədim Çin (coğrafi şərait, ölkə, əhali və dil)
- 32) Qədim Şərqi dini inancları və etnik dirləri
- 33) Qədim Yaponiya (coğrafi şərait, adalar və ölkə)
- 34) Qədim Şərqi memarlıq və inşaat mədəniyyəti (ənənəsi, texnologiyası və öyrənilməsi)
- 35) Qədim Azərbaycan (Tarixi Azərbaycanın coğrafi və tarixi yeri)
- 36) Qədim Anadolu və Yunan dünyası (sivilizasiyalar arasındakı əlaqələr, təsirlər və mənimsəmələr)
- 37) Qədim Qafqaz (coğrafi və etnik arealı, mədəni və sosial inkişafı, siyasi-hərbi və beynəlxalq durumu)
- 38) Qədim dövlətçilik və siyasi qurumlar (siyasi təkamül, dövlətin tipləri və politogenez problemi müasir tarix və siyasət elmlərində)
- 39) Qədim Şərqi və Antik sivilizasiya (qarşılıqlı təsirlər və müdaxilələr)
- 40) Qədim Türk dünyası və Türkistan (Turan anlayışı, erkən türklər və türk dövrü problemi)

Ədəbiyyat və mənbələr üçün linklər

1. <http://web2.anl.az:81/read/page.php?bibid=43914&pno=1>
2. <https://ebooks.az/az/book/ShoUY2WQ>
3. <https://ebooks.az/az/book/7YDIXUri>
4. <http://web2.anl.az:81/read/page.php?bibid=587688&pno=1>
5. <http://web2.anl.az:81/read/page.php?bibid=vtls000399740>

6. <http://web2.anl.az:81/read/page.php?bibid=399740&pno=11>
7. <https://ebooks.az/az/book/UAfMZkHv>
8. <https://ebooks.az/en/book/9aLmzFgA>
9. http://elibrary.bsu.edu.az/files/books_135/N_119.pdf
10. <http://web2.anl.az:81/read/page.php?bibid=vtls000002379>